

Informacija o realizovanoj emisiji obveznica koje su emitovane na međunarodnom tržištu u 2020. godini

Shodno članu 1 stav 1 Zakona o budžetu Crne Gore za 2020. godinu ("Službeni list Crne Gore", broj 074/19 30.12.2019. godine) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu za 2020. godinu ("Službeni list Crne Gore" br. 061/20 od 24.06.2020. godine) planirano je pokriće deficita po osnovu pozajmica i kredita u iznosu od 331.489.594,85 €, za potrebe finansiranja dodatnih troškova budžeta za 2020. godinu, kao i za potrebe stvaranja fiskalne rezerve za finansiranje budžeta za 2021. godinu.

U članu 13 istog zakona propisano je taksativno za koje svrhe će Vlada Crne Gore u 2020. godini, potpisati kreditne angažmane ili će postati efektivni, u iznosu od 327.000.000,00 €.

Nadalje, članom 14 stav 1 istog zakona propisano je da nedostajuća sredstva za finansiranje budžeta u 2020. godini, iznose 878.000.000,00 €, dok je stavom 2 propisano da za finansiranje potreba iz stava 1 ovog člana, Vlada će, u 2020. godini koristiti depozite, u iznosu od 540.000.000,00 €, dok će za preostala sredstva u iznosu od 338.000.000,00 €, biti obezbijedena kroz kreditno zaduženje na međunarodnom i domaćem tržištu, kao i kroz donacije.

U decembru 2020. godine Vlada Crne Gore se zadužuje u iznosu od 750.000.000,00 € suprotno odredbama člana 1 stav 1, člana 13 i člana 14 stav 2,3 i 4 Zakona o budžetu za 2020. godinu i to iz sljedećih razloga:

- prekoračen iznos kreditnog zaduženja, planiranih članom 1 i članom 14 Zakona o budžetu za 2020. godinu i
- nije bilo ovlašćenja za potpisivanje, u pogledu iznosa sredstva kao i potrebe zaduživanja, shodno članu 13 Zakona o budžetu za 2020. godinu.

Naime, obveznice su emitovane po kamatnoj stopi od 2,875%, a emitovane po diskontu 99,532%, rok dospijanja navedenih obveznica je 16. decembar 2027. godine. Za realizaciju ovog posla angažovane međunarodne finansijske institucije Erste grupa, City grupa, Societe Gernerale i Bofa Securities.

Važno je napomenuti, da je zaduživanje Države Crne Gore, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja sprovedo nakon objavljivanja prospekta o emisiji obveznica i pored ograničenja navedenih u gore citiranim zakonskim određenjima i bez objavljivanja Odluke o kreditnom zaduženju koja je predviđena odredbama Ustava Crne Gore člana 82 stav 1 alineja 3 kojim je propisano da Skupština donosi druge propise i opšte akte (odluke, zaključke, deklaracije i preporuke) i alineja 18 koja propisuje da Skupština raspisuje javne zajmove i odlučuje o zaduživanju Crne Gore.

Takođe, važno je istaći da je angažovanje pravnih lica o posredovanju i konsultantskim uslugama sprovedeno suprotno članovima 8, 9, 10, 13 i 14 Zakona o javnim nabavkama ("Službeni list Crne Gore", broj 074/19 od 30.12.2019. godine).

Naime, uvidom u raspoloživu dokumentaciju, kao i prema podacima revizije Zakona o završnom računu Budžeta za 2020. godinu, koji je izvršila Državna revizorske institucija, utvrđeno je sljedeće:

Za ovu vrstu transakcije obračunati su zavisni troškovi u iznosu od **5.098.594,31 €**, koji su razvrstani kao u nastavku:

- popust kupcima obveznica prilikom kupovine (**0,468%**) u iznosu od **3.510.000,00 €** (iznos koji se oduzima od ukupne emisije obveznica),
- naknada bankama za posredovanje i organizaciju posla, prema Mandatnom pismu potpisanim sa bankama 7. decembra 2020. godine, (**0,18%**), u iznosu od **1.350.000,00 €**,
- naknada za pravne savjetnike, online roadshow troškovi Erste banke i troškove organizacije globalnog poziva Societe generale banke, u iznosu od **113.594,31 €** i
- naknada za pravnog savjetnika Linklaters, prema ugovoru sa Linklatersom od 7. decembra 2020. godine, u iznosu od **125.000,00 €**.

Plaćanje nastalih troškova tokom transakcije predviđeno je iz emisije obveznica, izuzev naknade za pravnog savjetnika Linklaters u iznosu od 125.000,00 €.

Nakon izuzetih troškova po osnovu gore navedenih naknada, izuzimajući iznos naknade za pravnog savjetnika Linklaters u iznosu od 125.000,00 €, dana 16.12.2020. godine, na račun ovog ministarstva, evidentiran je priliv sredstava po osnovu emisije u ukupnom iznosu od **745.026.405,69 €**.

Nadalje, kako je članom 61 Zakona o budžetu propisano da Zaštitnik imovinsko pravnih interesa Crne Gore, na zahtjev kreditora izdaje pravno mišljenje kojim potvrđuje da je ustavna i zakonska procedura zaduživanja ispoštovana, a koje nije pribavljeno u ovom postupku.

Ukazujemo da je prilikom razmatranja Informacije o polaznim osnovama za realizaciju emisije obveznica koje će biti izdate/emitovane na međunarodnom tržištu u 2020. godini ili u 2021. godini, sa predlogom zaključaka od 7. decembra 2020. godine, sastavni dio materijala i obrazloženje u dijelu koji se odnosi na troškove angažovanja banaka i pravnih savjetnika. U istom je navedeno da će troškovi angažovanja banka biti definisani Mandatnim pismom, koji će biti zaključen između banaka i ministarstva nadležnog za poslove finansija. Takođe, navedeno je da se provizija za usluge vezane za emisiju obveznica banaka kretati do 0,18% vrijednosti ostvarene emisije obveznica sa rokom dospijanja do 7 godina, odnosno 0,20% za emisiju obveznica sa rokom dospijanja do 10 godina. **Pored navedenog, predviđeni su i troškovi koji se odnose na logističke**

aktivnosti u vezi realizacije transakcije, sa ukupnim očekivanim trokovima koji neće iznositi više od 0,25% realizovane transakcije.

Imajući u vidu naprijed navedeno, važno je napomenuti da je prilikom realizacije transakcije emitovanja obveznica pored naknade bankama za posredovanje i organizaciju posla, prema Mandatnom pismu potpisanim sa bankama 7. decembra 2020. godine, (0,18%), u iznosu od 1.350.000,00 €, obračunata i naknada popust kupcima obveznica prilikom kupovine (0,468%) u iznosu od 3.510.000,00 € (iznos koji se oduzima od ukupne emisije obveznica), te pored probijanja procenta naknade ova obaveza nije definisana ni Mandatnim pismom niti Ugovorom, te je u ovom dijelu neophodno sprovesti istražne radnje u smislu opravdanosti realizacije ovih aktivnosti.

Nadalje, po realizovanim aktivnostima, a na osnovu člana 9 i člana 71 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti ("Službeni list Crne Gore, br. 20/14, 56/14, 70/17, 04/18 i 55/18), ministar finansija i socijalnog staranja mr Milojko Spajić, donio je rješenje, broj 06-6016/1 od 23. decembra 2020. godine, koje je fiktivno sprovedeno kroz Državni trezor sa nalogom da izvrše sljedeća knjiženja:

1. Da se sredstva u sistemu Trezora na dan 16.12.2020. godine evidentira **priliv** sredstava po osnovu emisije EUROBOND obveznica, u iznosu od 4.973.594,31 € -pripadajuća sredstva evidentirati na poziciji 7512 Budžeta Crne Gore.
2. Da se sredstva u sistemu Trezora na dan 16.12.2020. godine evidentira **odliv** sredstava po osnovu emisije EUROBOND obveznica, u iznosu 3.510.000,00 € - iznos diskonta za emisiju evidentirati na poziciji 4162 Budžeta Crne Gore.
3. Da se sredstva u sistemu Trezora na dan 16.12.2020. godine evidentira **odliv** sredstava po osnovu emisije EUROBOND obveznica, u iznosu 1.350.000,00 € - bankarska naknada po osnovu Banks Fees for Notes, evidentirati na poziciji 4144 Budžeta Crne Gore.
4. Da se sredstva u sistemu Trezora na dan 16.12.2020. godine evidentira **odliv** sredstava po osnovu emisije EUROBOND obveznica, u iznosu 113.594,31 € - troškovi vezani za ugovaranje (Deal-related Expenses) evidentirati na poziciji 4144 Budžeta Crne Gore. (sredstva iz tačaka 2, 3 i 4 evidentirati u korist obračunskog računa Centralne banke Crne Gore).

Važno je istaknuti da obrazloženje pomenutog rješenja, ne sadrži poziv na zaključak Vlade Crne Gore, kojim se odobravaju navedene transakcije, dok se navedeni prilivi i odlivi, nastali dana 16.12.2020. godine, navode kao rezultat zaduživanja Crne Gore na međunarodnom finansijskom tržištu po osnovu EUROBOND obveznica u visini od 750.000.000,00 € i u skladu sa obavještenjem Citigroup Global Markets Limited, Erste Group Bank AG, Merrill Lynch International i Societe Generale banke od 18.12.2020. godine.

Postupajući po pomenutom rješenju, u Državnom trezoru pripremljen je nalog za plaćanje, za prenos sredstava Centralnoj banci Crne Gore, u iznosu od 3.510.000,00 €. S tim u vezi, a kako je utvrđeno već jednom izvršeno umanjenje emisije obveznica u pomenutom iznosu i ako trošak – popust kupcima nije bio definisam ugovornom obavezom, ovo ministarstvo zatražilo

je potvrdu od Centralne banke Crne Gore, o detaljima transakcije koja je u Državnom trezoru evidentirana 16.12.2020. godine, u iznosu 3.510.000,00 €, u smislu kojem subjektu je dalje izvršeno plaćanje. U odnosu na tražene podatke, Centralna banka Crne Gore, aktom broj 0102-1304-2/2023 od 8.02.2023. godine, dostavila je obavještenje da dana 16.12.2020. godine, nije bilo uplate u iznosu od 3.510.000,00 € sa računa Ministarstva finansija (br. računa 907-000000083001-19) na račun Centralne banke Crne Gore (br. računa 907-00000009200182).

Dakle, sredstva u iznosu 3.510.000,00 €, obustavljena su kod ino banaka, sa mogućnošću da se ista prenesu kod pravnih i fizičkih lica, kao i mogućnošću podmićivanja i drugih zloupotreba. Sve ove aktivnosti su sprovedene nakon prozivke nekoliko poslanika i analitičara, koji su se javno oglašavali ovim povodom.

Imajući u vidu prethodno navedeno, važno je istaći i činjenicu da je nakon svih sprovedenih aktivnosti i u Zakonu o završnom računu budžeta Crne Gore za 2020. godinu, prikazan transfer u iznosu od 750.000.000,00 € po osnovu emisije eurobord obveznica – dugoročne hartije od vrijednosti, za finansiranje budžeta i stvaranje fiskalne reserve, dok je kako je i naprijed navedno priliv sredstava po osnovu emisije, na račun Državnog trezora evidentiran dana 16.12.2020. godine, u ukupnom iznosu od 745.026.405,69 €.

Shodno tome, zahtijevamo da se preispita cijelokupan proces zakonitosti emisije obveznica, sa praćenjem toka novca, na domaćem i međunarodnom finansijskom tržištu, koji otvara mogućnost zloupotreba i nezakonitog obogaćenja trećih lica, korišćenjem javnih finansija radi sticanja nezakonite dobiti.